

Datum: 16.03.2019

Medij: Dnevnik

Rubrika: Kultura

Autori: M. Stajić

Teme: Narodno pozorište u Subotici

Naslov: Muzika je trajna inspiracija

Napomena:

Površina: 531

Strana: 10

ВЕЧЕРАС У СТУДИЈУ М ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ВЕКА ОД РОЂЕЊА КОМПОЗИТОРА ЕРНЕА КИРАЉА

Музика је трајна инспирација

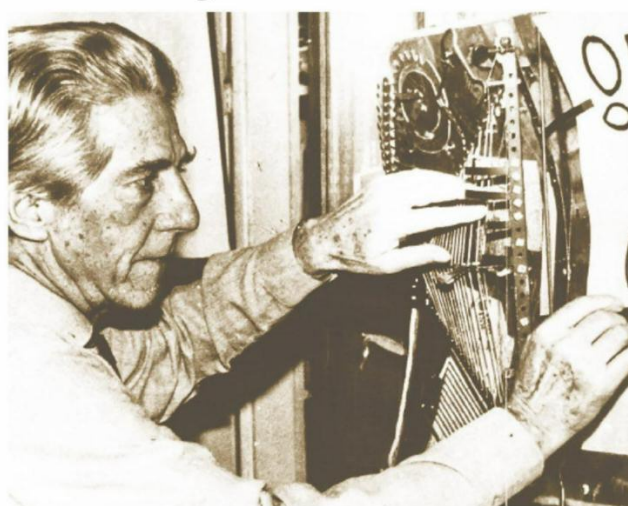
Јавним снимањем емисије „Музика мундана“ вечерас ће у Студију М Радио Новог Сада бити обележено 100 година од рођења Ернеа Кираља, композитора чије стваралаштво спада у ред најважнијих топонима војвођанске, али и југословенске, па и мађарске музичке сцене 20. века. Ауторска свестраност ове по много чему по много чему јединствене појаве у свету уметности огледа се у различитим областима музике којима се бавио: од истраживања и експеримента, до спајања народне баштине и авангарде. „Али не мислим да сам авангардан. Ја само записујем своје звучне импресије. И то бих могао да чиним или компромисерски у односу на класичну представу о музици, или да будем искрен. Ја сам се одлучио за ово друго“, открио је Кираљ у једном интервјуу.

Ерне Кираљ је рођен у Суботици 16. марта 1919. По завршетку музичке школе радио је у оркестру суботичке опере, а када је она 1953. угашена, прешао је у Радио Нови Сад где ће деловати као музички уредник. Истовремено се развијао и његов етно-

гов градитељски подухват – да би „добио звуке које је желео“ конструисао је потпуно нове инструменте: цитрафон, који је заснован на мађарској сељачкој цитри, те мултимедијални таблафон.

Као композитор, Кираљ се југословенској публици у својим раним делима представио као модерниста. Експериментисао је са звуком, текстом, микстмедијима, стварајући дела необичних, не само звучних него и визуелних решења, у којима је импровизацији дат велики значај. Слободно се кретао пределима авангарде, истражујући са једнаким интересовањем поља импровизације, електронске музике, када је она привлачила врло мали број композитора, и нових звучних могућности инструмената (у смислу препарације, нових начина свирања, па изговарања текста за време свирања). При томе је с истим ентузијазмом компоновао и за „традиционалне“ саставе (клавирски трио, гудачки квартет, рзна два...), као и за веома необичне камерне формације.

„Први утицај, поред фолклора, на мене је извршила збирка Два-

Ерне Кираљ (1919 - 2007) и његов инструмент таблафон

сам сакупљао и фолклор... И све то заједно ми је дало једну потпуну слободу да почнем на овај свој начин да компонујем”, испоричао је Кираљ својевремено музикологу Ири Проданов.

Кираљев потпис стоји не само уз оркестарске и камерне композиције, него је он аутор и великог

пуна признања, од Златне значке Културно-просветне заједнице Србије и Награде за допринос развоју југословенске музике, до чланства у Мађарској академији наука.

Мање је, међутим, познато да је Кираљ писао и поезију. Аутор је, по властитом признању, сто-

У композиторовој дискографији је двадесетак плоча

музиколошки ангажман, током којег је записао бројне мађарске, српске, русинске и циганске мелодије - процењује се да их је у његовој збирци више од 3.000. Написао је и велики број радова о народној музици, али и о инструментима и обичајима, који су штампани у издању САНУ, Музиколошког института Мађарске академије наука, Савеза фолклориста Југославије... Такође је о етнолошкој грађи народа из којег је поникао снимиио 1978. филм „Седам мађарских народних балада“. Посебно је занимљива ње-

десет народних песама у обради Бартока и Кодаља. Затим се десило да су наши новинари ишли; и на светску изложбу у Брисел, где се излагала Корбизјеова палата и била извођена музика Едгара Вареза. Када су се вратили, дали су ми снимке. Био сам фрапиран и рекао себи: *Па то је оно што ја мислим, онако како ја пишем.* Препознао сам себе кроз ту музику. И кроз Словенског исто. После сам путовао у Париз код Пјера Шефера. Чуо сам затим и Штокхаузенова дела за електронску музику. У исто време

Јавно снимање почиње у 20 часова

Вечерашњи гости ауторке емисије „Музика мундана“ Јованке Степановић биће дугогодишњи музички уредник РНС Оскар Панди, док ће у програму учествовати и пијанисткиње Бранке Парлић, Наташе Пенезић и Јелене Симоновић Ковачевић, виолинисткиња Милица Тричковић и виолончелисткиња Кристина Сабо Токоди, које ће извести одабране Кираљеве партитуре: *Две Сонатине* за клавир из 1957, *Дванаест комада* за клавир (1966), *Токата пентатоника* (1972), *Флора бр. 3* (1978), затим *Успомену*, за виолину и клавир, те *Три комада из албума*, за виолину, виолончело и клавир (1981). У емисији ће поводом обележавања још једног јубилеја, 70 година Радио Новог Сада, бити емитован и снимак *Шест војвођанских народних песама*, које је Ерне Кираљ посветио појанисткињи Марини Милић Радовић, и она је дело премијерно извела 1988. године. Јавно снимање емисије „Музика мундана“ почиње у 20 часова, а није згорег навести да они који закасне - неће моћи да уђу у Студио М.

броја соло песама и хорских композиција, у његовом опусу посебно место припада музици за децу, а ангажовао се и на „изради“ филмских и сценских музичких кулса. Тако је, рецимо, на 18. Стеријином позорију 1973. године добио Награду Савеза композитора Југославије за најбољу оригиналну сценску музику за драму „Јов“ Ференца Тота у редитељској поставци Иштвана Сабоа и извођењу суботичког Народног позоришта. У његовој дискографији је више од двадесет грамофонских плоча, а и биографија је

тинак песама. „Са поезијом је друкчије него са музиком. Поезија је тренутна инспирација, а музика трајна. Ти моменти инспирације су чудни. Једноставно стиска нешто у грлу, па морате нешто да урадите. Нешто вас ухвати и не да вам мира. Сва срећа па се то дешава изненада и не може се контролисати. То још нико није измислио како да контролише”, испричао је Кираљ, који није крио да у свом стваралаштву уопште не обраћа пажњу на околину: „Ја се стално крећем напред“.

М. Стајић

